

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 sold., za četrť leta 80 sold.— Za ude nar. - polit. društva „GORICA“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. v tiskarni.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravnistvo v nunskih ulicah v tiskarno Karol Mailing-ovo. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 sold., če trikrat 15 soldov.

Turške obljube.

Poslednji čas se je govorilo, da se po velikem vezirju Mahmud Paša-i pripravljane preuredbe ali reforme ne bodo prej razglasile, da tri severne oblasti po Andrassy-u načrtane preuredbe beli dan zagledajo. Če tudi imenovani Mahmud Paša navadno pleše, kakor ruski poročnik general Jgnacijev gode, je vendar turška vlada hitela se svojimi preuredbami na dan, preden so avstrijska, ruska in pruska vlada kaj objavile. Dne 14. dec. so razglasili v Carigradu cesarski ferman, ki naslednje določuje:

„Vsi podložni brez izjeme imajo pravico sodnike in muhamedanske in nemuhamedanske ude za sodnije in provincijalne oskrbnitva voliti. Pravde med muhamedani in nemuhamedani razsojujejo civilne sodnije. Nihče ne bo v ječi zaprt brez obso. b., kruto ravnanje se ne trpi več.

Davki se razdelijo po pravični vredbi, tisti davki pa, ki prebivalce naj bolj teže, bodo polajšani. Izdelal se bo poseben načrt, da se davki enakomerno pobirajo in da se mešetarji pri pobiranju desetine odpravijo. Policija ne bo več davkov pobirala, muhamedani in nemuhamedani bodo si sami davkarje volili. Vse naslove ki se tičejo lastništva, izdajalo bo vodstvo lastniškega arhiva, in lastnina se podložnim zagotovi.

Žendarji se bodo volili izmed najboljših prebivalcev, tlaka sed odpravi. Minister kupčijstva se bo posvetoval z mero-dajnimi ljudmi, da potrebno pozve, kar se tiče zboljšanja poljedeljstva, obrtnije in kupčije.

Patriarhom in drugim duhovskim po-

glavarjem dane oblasti v zadevi njihovih občin in prostost gde verstva se potrdé. Da se cerkve in šole vstanové, se bo vse zljajšalo.

Nemuhamedanom so pota do vseh javnih služeb odprta.

Vojaška odkupnina za nemuhamedanske podložnike se bo odrajtovala od 20-10. leta po pravični rameri in gledalo se bo na okljščine premženja. Davek ta bodo dotični sami odrajtovali, nesposobni za vojaško službo so teg. davka prosti. Taksa za muhamedane zniža se od 100 na 50 turških lir. Vsi nemuhamedanski podložniki po pokrajinah zamorejo postati posestniki. Testamentne določbe nemuhamedanov se spoštujejo, oblastnije bodo le takrat se v take zadere vtikale, ako bi izvrševalci oporok bili toženi.

Postave bodo morali spoštovati vsi, veliki in majhni, pritožbe posameznih se bodo lahko izročevale visoki porti. Vsak prestopck zoper ta ukaz se bo ostro kaznoval. Vsa ta polajšanja pridejo v prid le onim, ki bodo svoje državljanske dolžnosti vestno spolnovali, drugače je zgube.

Veliki vezir bo skrbel, da se te preuredbe vpeljejo, posebna komisija pa bo čula nad vestnim vresničenjem“.

To tedaj so preuredbe, s kojimi hoče Turška vstajnike in pretečo nevarnost premagati. Vse to pa ni nič družega, nego dobra volja Sultanova, to niso nikake preuredbe, ne poroki, da se izvršijo. Dobra volja Sultanova v haremu ne zadostuje, in če cesar vseh muhamedanov ne zna družega, kot tak ferman izdati, v kojem so sicer neke lepe želje, pa nič družega izražene, ni ravno dobro znamenje.

Po pravici se mora dvomiti, da bodo

vstajniki vsled tega fermana orožje odložili, in da bodo vlade, kojim je na pravem rešenji tega vprašanja kaj ležeče, mirno gledale, kaj sultanova vlada počne in bi roke križem držale. Ako zamorejo vstajniki v Bosni in Hercegovini v boji držati se, ako je Slovaustvo močno dovolj zadostne podpore jim dajati, sme se reči, da za turške kristjane je bila ura rešitve, za obstanek turškega kraljestva pa zadnja ura. Na tem je tedaj vse ležeče, naj bi le vsi, kterim je ta zadeva mar, svoje dolžnosti storili!

Važne politične spremembe slutijo se.

Kakor znano, je ogrska vlada konec maja tek. leta avstrijski nujno željo sporočila, da se colna in kupčijska zveza med avstrijsko-ogrsko državo pregleda in preuredi. Madjari so se svojim denarskim stanjem še v huji stiski, kakor takraj Litave. Nadejajo se, ali saj tako se delajo, da preuredba one zveze v prid Ogrske bi znala za gotovo njihovemu finančnemu bankerotu na noge pomagati. Stavila je pa ogrska vlada take pogoje, da jih je vsled tega avstrijska 24. nov. t. l. kot nespremljive zaznamvala, potem ko ste se med tem vladi dolgo, pa brez vspeha porazumeti skušale. Na to je ogrska že 29. nov. zvezó odpovedala, posluževaje se dotične postave porazumljenja sklenjenega l. 1867. zraven pa je svojo trdno voljo izjavila stopiti sicer v dogovor k novi colni zvezi, nikakor pa ne odjenjati od stavljenih pogojev: drugač bi, dasiravno s težkim (??) srcem, bila prisiljena, uravnati si lastno colno državo.

To tirjajo Madjari, ker po njih menenji je njihove finančne revščine kriv le porazum l. 1867, v katerem so Avstriji preveč (?) dovolili na lastno škodo. — Znano je, da Madjari niso

ni mogel družega, kakor le prav mehke reči. Tudi ni mogel trpeti svinine, ne s špehom za-beljenega; zastran vedne bolehnosti mu je bilo treba vse s sirovim maslom beliti. Zató ni mogel dobiti nobene hiše, ktera bi bila voljna, sprejeti in živiti ga. In k vsemu temu treba je pridjati še to, da je imel dokaj občutljiv nos; vsaki tud naj manji duh je čutil, in bil mu je zopern. Od tod se da tudi razumeti, da je bil tako hud na vse tiste, ki so tabak kadili ali tudi čezmerno šnofali. Tabakovega duha ni mogel nikakor trpeti, to spričujejo tudi njegovi spisi.

Vzrok in začetek svojega bolehanja, in posebno poslednje boleznije Hladnik sam navadno také naznanjal. Prvič: Ker je bil zvest in vesten spolnjevavec svojih dolžnost kot šolnik, je pisane naloge svojih učencev dostokrat več ur pravljjal, také da je moral večkrat do polnoči bdeti in delati. Da mu je to počasi podjedalo zdravje, kdo se bo temu čudil?

LISTEK.

MATEVŽ HLADNIK.

(Žitvljenjepisne črtice.)

Dalje.

Kar je posebnega v Hladnikovih slovenskih spisih, to so njegove novo skovane besede, in pa také imenovane „Calembourgs“, kterih so polni vsi njegovi sestavki pesniški in prozaški, ki se dajo pa večidel lahko iz „context-a“ razuméti.

Vzori krajnsko-slovenske pisave so mu bili Vodnik, Prešern, Koseski-Vesel; kdor ni tako pisal, kakor ti trije, bil mu je „šlapa.“ Prešern se mu je nekaj časa „prevmazan“ zdel; pozneje pa je drugače mislil.

Sicer pa je bil Hladnik dokaj hud na pisatelje, ki so karkoli na svitlo dajali, kar bi utegnulo koga pohujšati, kakor spričuje posebna pesem:

Pesniku nesramnosti.

Slovincov še nobedin mazal ni

Peresa svojiga z nesramnostmi;

Ti sam, Matija Kračmanov Valjavec!

Ga v luž' nesrambe valjaš, vertoglavec!

Ni b'lo Te sram, popisovat' dijak,

Kak motil v cerkvi si deklé zijak;

Ni sram Te učniškiga zdaj ferljina,

Pošiljat' „v vas h kokoški petelina!“

Edini Ti slovenskiga rodu

Slut' pesnik češ koziovskiga smradu;

Nedolžne oči pa bodo se grozile

Zadét' na Tvoj „ingenium suile!“

Al' čast velika tud za časnike,

Ki z blagam takim liste si gnjusé;

Nas bravece to pregóvora spominja:

„Kar si podobno je, se rado strinja.“

Penzjoniran je živel kakor vbog revež zadnja leta svojega življenja. Zgubil je bil pa v poslednjih letih popoluoma vse zobé, jesti tadaj

vajeni od svojih pogojev odstopiti, kakor tudi, da ustavoverci in avstr. vlada slednjič vse dovolijo, naj tudi država se razruši, le da oni na kermilu ostanejo. Ko bi šlo le za en poskus, lahko bi se to Madjarom dovolilo. Spoznati bi morali v kratkem sami sebe, — zdaj ne pustijo si to dopovedati — da je njihovega finančnega bankerota kriva le madjarska ošabnost, zapravljivost in slabo gospodarstvo. Dokazano bi jim bilo očitno, da porazum l. 1867, čez katerega toliko tožijo, je bil za-nje velika dobrot, drugače bi bili še huje v dolgove zabredli.

Tukaj pa gre še za nekaj drugega kakor le za preuredbo colne zveze. To jim je le sredstvo, da storijo korak naprej do popolnem samostojnega madjarskega kraljestva, koje bi bilo z Avstrijo le osebno, z eno in ravno tisto vladarjevo osebo zvezano (personalna unija.) To je cilj in konec vseh madjarskih politikov, ministrov in drž. poslancev.

To dobro vejo viši krogi v Avstriji. Ko bi prišlo do tega, bilo bi preč z evropejsko veljavo našega cesarstva. Zato nikakor niso voljni, Madjarskim oholnim tirjatvam udati se. To je nemogoče. Tudi vsaki hip pripravljenim biti, da madjarska prevzetnost zdaj s tim, zdaj z onim žuganjem države moč in veljavo spodkopuje, jih ni volja. Dovolj je že nadlegovanja. Treba je temu pot prerezati. Kako pa? — Druge pomoči ni, kakor da se preuredi porazum l. 1867 sklenjen z Ogrsko za deset let, pa ne, kakor nameravajo Madjari. Madjari l. 1867 komaj pričakujejo, pravi Avstrijanci takraj Litave ravno tako, vsak po svojem. Na vsak način, obravnava o preuredbi colne—kupčijske zveze pripelje seboj preuredbo političnega porazuma. Gospodarsko vprašanje colne—kupčijske zveze ne da se ločiti od političnega razmerja med Avstrijo in Ogrsko. Avstrijsko vlado čaka huda borba z Ogrsko glede preuredbe porazuma. Zmagala bo tista, ki bo imela več moč. Sedanja avstrijska ustavoverska vlada ni sposoben faktor, da zamore na ogrsko merodajno upljivati da jej imponuje.

Nje se ogrsko vlada ne boji. To spoznajo viši krogi. Treba je takraj Litave drugega faktorja, ki je bolj zanesljiv, ki ima naravne in dejanske pravice avstrijskega cesarstva bolj na srcu. Tedaj mora se sedanja avstrijska, ustavoverska

Drugič. Hladnik je godbo ali muziko nezmerno ljubil, in še v poznejih letih je večkrat tožil, da se ni učil glasovira, dokler je bil mlad; zakaj kitara, na katero je znal kaj brenkati, zadostivala mu ni.

Da je tadaj tudi petje ljubil, je naravno. Mašo péti je bilo zanj nedopovedljivo veselje; veliki teden, če je le mogel, spravil se je v tako cerkev, kjer je mogel péti; in ko v Gorici ni mogel peti, hodil je vsak dan poslednje velikega tedna v Šent-Peter ali v Solkan, da je tam pel „lamentationes Jeremiae prophetae“. Bilo je menda 1857. leta, ko je takó v Solkan pét hodil; tu pa se je premrazil, in od tistega časa kašljati začel, in je potem sedem celih let kašljal, noter do svoje smrti. Vnetje tedaj za godbo sploh, in za petje posebej ga je bližej smrti pripravilo. Sicer je bil Hladnik velik zopernik tistih rogoviležev, ki po noči ne dajejo miru ljudem, timveč okoli postopajo prepevaje in vris-kaje, kakor se žalibog tudi v Gorici mnogokrat godi.

Ali, kadar so taki ponočnjaki lepó péli z

vlada premeniti z drugo. S kojo? — Z vlado federalnih, konservativnih načel. Ko je grof Hohenwart odstopil, vprašal ga je Nj. Velič., ali bi ga bilo sopet volja času potrebe in sile domovini svoje moči posvečiti, ker tedanji poskus z ustavoverci bi bil zadnji. — Odgovoril je: da. — Ustavoverska lada je odgospodarila, to je jasno. Njeni duevi o šteti. Bil je z njo zadnji poskus.

Baron Helfert, ena nar. važnih oseb, v nar. ožji dotiki z višimi krogi, je izdal rano zdaj znamenito knjižico, ki neovrželjivo juidično dokazuje, da preuredba porazuma z Ogrsko l. 1867. mora se zgoditi — v veči priv. avstrijskega cesarstva, ne pa madjarske ošabnosti.

DOPISI.

V Gorici, 21. dec. — (Fr. Krežma v gledišči. — P o j a s n e n j e.) — V petek večer 17. t. m. nastopil je Krežma s svojo sestro Ano prvokrat na oder v goriškem gledišči in reči se sme: veni, vidi, vid. Z živahnim ploskom je bil sprejet, ko se je prikazal. Nastopil je pa tako gotov svojega speha, da ga gromoviti plosk ni čisto nič moil. Ko je pa začela njegova roka po strunah violine igrati, vtihnilo je vse, še miš bi se bila slišala po tleh tekati. Občinstva je bilo veliko in izbranega, spremljalo ga je s pazljivostjo. Po končani vsaki točki je gromelo ploska in odobravanja, umetnik se je po trikrat moral prikazati. Tukajšni muziki se ne morejo prečuditi temu mlademu umetniku in „Isonzo“ v prehvalni kritiki pravi: Včeraj smo bili pri prvem koncertu tega mladega umetnika, katerega redka kapaciteta in nenavadni muzikalničen talent je došel v tako mladem duhu do najvišega verhunca. Mnogobrojno občinstvo je občudovalo, viharo aplavdiralo, slaveče tega od narave izbranega umetnika muzike. Sestra Ana je ravno tako umetnica na glasoviru, prav vredno spremlja svojega brata. Tudi njej je donela pohvala od vseh strani.

Bral sem zadnjič v tem listu, da hoče nekdo dementirati nek dopis iz srednjih Brd glede ravnanja gosp. vikarja P. Dovolite mi samo omeniti, da je imenovani gospod pred nekaj

vbranimi glasovi, Hladnik jih je kaj rad poslušal, da, še celó vstajal iz postelje, in da bi lepo petje bolj slišal, okno odprl, in na oknu sloné poslušal. Ves zamaknjen je bil v cerkvi, kadar je vse ljudstvo pélo: „Sveto, sveto, sveto!“ — da je sam tudi s svojim globokim glasom pel, umé se samo po sebi. Mnogo let uže se mesca maja v Gorici posebno časti Marija Devica. Njej na čast se shaja v več cerkvah vsak večer mesca ljudstvo, moli, prepeva, premišljuje Marijno slavo. Te pesme so večidel prav lepe. Hladnik ni nikoli umanjkal pri teh pobožnostih uže zató, ker je bil vselej velik častivec Marije; po tem pa tudi za tó, ker ga je mikalo lepo petje. Tudi si ni dal miru, dokler ni od kogar si bodi dobil spisan napev take drage mu pesmi.

Ko je tadaj, kakor smo rekli, kašljati začel, in kašelj ga ni hotel več popustiti, akoravno je vsa mogoča zdravila skušal, in strašno veliko dnara potrosil; začel je misliti na pokoj, posebno ker mu je tudi viši šologleda, korar Janez Ev. Mozetič prigovarjal, da bi ga takó z lepim

časom v starešinstvu za to govoril, da se vsi slovenski dopisi, ki bi dohajali od katerega koli urada, posebno pa od deželnega odbora, morajo nazaj poslati, kar se v dejanji tudi godi. Pri deželnem odboru je gotovo še tisti zapisnik, in če me kedo hoče še zarad tega na laž staviti, bom poskrbel, da zapisnik v roke dobim. Pustimo vse drugo na stran, kar se tiče privatnega življenja, a to zasluži očitno grajo, da človek, ki ima toliko vpljiva v občini, na to dela, da se italijanščini pot odpira v občinski urad, in da vse slovenske dopise vrača. Pač zasluži tak človek, če tudi je star, da gre v kot, in naredi drugim prostor.

Ogled.

Avstrija. Gosposka zbornica je Wildauerjev nasvet, o katerem smo že večkrat govorili, zavrgla s 34 glasovi proti 34. Menenje je bilo različno, tudi minister Stremayer je bil zoper postavu. Sploh je ministerska stranka — vladajoča liberalna — zelo dezorganizirana, praški listi mislijo, da bo ministerstvo toliko časa ostalo, da sa cesar odloči za kako drugo. Zbornica poslancev je 18. t. m. sprejela proračun za leto 1876 in poslanci so se podali na božične počitnice. Tudi gosposka zbornica bo menda proračun sprejela brez posebne debate. Sej v gosp. zbornici se je vdeležil tudi ljubljanski knezoškof dr. Pagačar.

V ogrskem drž. zboru so imeli zopet enkrat hud besedni boj zarad — judov. Ko je bila na dnevnem redu kupčjska pogodba z Rumunsko, porabil je znani Istoczy priliko, da je z vso odkritosrčnostjo razkril delovanje judov v madjaršem kraljestvu.

Med drugim je rekel: Veliko bi se dalo o tem govoriti, koliko tirjajo humaniteta, civilizacija in liberalizem, naj se naše ljudstvo podvrže judom, ki z odrtijo, sleparijo, konkurencijo materijalno, z vvažanjem raznih pijač pa duševno demoralizujejo in tako počasi, pa gotovo ljudstvo do pogina tirajo. Na tisoče družin je že prišlo ob vse premoženje, ker so padle tem oduroh v roke in zdaj tirjajo naši poslanci,

od šol proč spravil. Hladnik si je mislil, da ako eno leto šolo pusti, morebiti še ozdravi. Podá tadaj prošnjo konec 1859. leta, da se mu dovoli eno leto počivati zastran zdravja. Bilo mu je dovoljeno. Šolsko leto 1860. tadaj je bilo zanj leto odpočinka. Ali kašelj mu le ni odjenjal. O vahtih 1860, ko se je pričelo novo šolsko leto, šel je zopet v šolo; ali krrr bolezen mu je vedno huje nagajala, moral jo je zopet popustiti, in prosil je vdrugeč še eno leto počitka. Tu pa namesti tega dovoljenja mu pride, kakor strela iz jasnega — penzija, samih 236 fl. 25 kr. a. v. to je, polovica letne plače od 427 fl. 50 kr. starega denara. Z veliko silo je dosegel še družik s to goldinarjev kakor privržek za potrebna zdravila, pa samo na tri leta; ko so mu bila mesca aprila 1864. ta tri leta iztekla, moral je zopet prositi, da so mu še naprej tistih privrženih 100 fl. pustili.

(Konec prih.)

naj bi sosedni državi vojska napovedala v prid tem pijavkam! Na te in druge izjave Istoczy-eve je predsednik sejo sklenil rekoč: Da to, kar so nekteri gospodje poslanci govorili, ni spadalo k stvari, naj manj pa govor o nekem časopisu. Ako je s temi besedami mislil predsednik Istoczy-a zavrniti, je slabo zadel, pa madjari imajo dostikrat čudne pojme.

Zunanje države. Iz jugoslovanskega bojišča prinaša „Sl. Nar.“ dva važna dopisa, ktera naj tu sledita. Iz Kostajnice 19. dec. Predvčerajšnjim je bil v Jamici tik turške meje shod blizu 80 poveljnikov in važnejših voditeljev, ter podpornikov vstanka v Bosni. Sestanek ta se je vršil v najlepšem parlamentarnem redu, kateri bi bil gotovo jako imponiral, posebno onim turkoljubnim dušam, ki tako radi psujejo na vstaše, kakor na divje nosove rezoče barbore. Želel bi bil, da bi bil navzoč koji od teh junakov, prepričal bi se bil iz lastnega pogleda, da vstaši, kakor se vedó hrabro boriti na bojnem polji, so se sposobne pokazali tudi v parlamentarneji sobi. Sklenilo se je, vstanek vzdržati čez zimo in ga organizirati do spomladi tudi v Bosni, enako onemu v Hercegovini. Za poveljnika vseh bosenskih čet je bil proglašen Slovenec Miroslav Hubmajer, kateri je v velikem čišlu pri vseh vstaših zbog odkritega svojega značaja in nesebične navdušenosti za stvar. Mladi knez Petar Karagjorgjevič, znan tudi pod imenom Mrkonič, bil je navzočen, a kazalo se mu je v lice, da vstaši ne marajo služiti njegovim osobnim interesom, ter da naj jih zapusti. S tem so ob enem tudi pojasnena poročila o nevarnih naklepih na življenje Miroslavljevo. Izmej slovenskih prostovoljcev sta še tukaj Merlak in Kovarič, ostali so se zbog neugodne osnove razkropili na vse strani. Menim, da so večjidel doma, morda da bode na spomlad stvar bolje šla izpod rok. — Od turške meje, 18. dec. Te dni je šel čez mejo kanon v vstaški tabor. Po Hubmajerjevem naročilu je bil vlit. Za kanonom je šla tudi laveta in municija. S kanonom bodo mogli vstaši tudi povečja turška mesta, kakor so Novi, Kostajnica, Priedor itd., napadati, celó ker Turki v celej severnej Bosni niti jednega za odprto bojno polje sposobnega kanona nemajo. Zemljeni nasipi okolo trdnjavic so ali prazni, ali pa stojé po njih stari kašljavci še iz časov generala Lavdona. Hubmajer pač nikakor ne more brez kanona biti. Bog mu daj najbolji vspéh ž njim! V vstaškem taboru se uže dalje časa zadržava Petar Karagjorgjevič, Rad bi, da bi se vstaši za njega izjavili, proglašivši ga za svojega vodjo in za srbskega kneza! To bo pa teško šlo, in bi bilo tudi uprav nesreča za vstajo. Če hoče Petar Karagjorgjevič kot srbski patrijot s svojim velikim bogatstvom vstajo podpirati, naj mu bode na čast! Svoje osobne in sebične nakane pa naj vstran pusti. Antagonizem mej Obrenoviči in Karagjorgjeviči, — če se sedaj razvne, bi bil smrten udar za vstajo, kajti vstaše bi razdelil na dve stranki. Najbolje bi bilo, da vstaše našega Petra čem preje, tem bolje iz svojega tabora odpravijo. — (To se je zgodilo. Ur.)

Taktiška organizacija in vojniška disciplina ste zadnji čas mej vstaši lepo napredovali. Prvotne brezredne vstaške trupe preustvarile so se v redne čete s svojimi nadin podpoveljniki, s stalnim komandom in z vojniškimi znamenji. Zato so pa tudi bojni vspehi vstašev čem dalje sigurnejši.

Diplomatična akcija je denes v frazi reformskih predlogov. Turčija je svojo osnovno uže dala na dan. Svet se čudi, koliko in kaj vse Turčija vstašem obeta. O načinu izvedbe, zlasti pa o poroštvu za nje, molči turška osnova celó, in to jej jemlje vso vrednost. Od druge strani, t. j. od strani zveze treh cesarjev, izdeluje baje grof Andrassy osnovno reformskega predloga. Bodemo le videli, kakšen bo njegov opus. Bati se je, da ne bo preveč po Terebeški vonjal. Vsak praktičen politikar bo rekel, da so vsi ti predlogi reform le poskusi, in to so v resnici. Turško-slovansko vprašanje bo samo meč razrešil. Diplomacija ne bo družega opraviti imela, nego ustvarjene dogodjaje registrovati. Iz tega, da sta obe dve jugoslovanski državi, Srbija in Črna gora v najnovejši čas posojila kontrahovali, bi se moglo skleniti, da bodete spomladi vendar-le v akcijo stopili. Šance tedaj ne stojé za vstajo slabo.

Razne vesti.

— *Varujmo sadna drevesa zajčevih zobov.* Divji zajci po polju in vinogradih, po travnikih in lesovju, kakor vse druge glodalke, so kmetovalcu v mnogih ozirih škodljivi. Največ pa trpijo pod zajčevimi zobmi mlada sadunosna drevesa. Marsikteri kmetovalec se ne boji ne truda ne stroškov, da bi si sadunosnih dreves zaredil in zasadil, ali mala zamuda jeseni pred zimo mu uniči dostikrat ves, in včasih večleten, trud. Opustil je drevesa o pravem času obvarovati in ubraniti zajčevih zob. Posebno jablanice, in kolikor so zlahnejše toliko bolj, imajo od zajcev trpeti, posebno o snegovitih zimah, ko ni snega in še dostikrat rano jeseni, ko je še prek in prek dosti hrane najti. Zato se naj o pravem času skrbi za pomočke, kojih je več.

1. Ako se debela in večje veje pomažejo z raznimi stvarmi, kakor: s petroleom, katranom ali smolovcem, tako sicer to zoper zajce pomaga in jih odganja, ali primeri se, da se tudi drevesca posušé. Večkrat se nasvetuje, naj se drevesca pomažejo z mastjo, na primer s lesičjo, svinjsko, ribjo. Ali tudi to je deloma škodljivo. Kajti luknjice po škorji, katere so zdravju drevesa potrebne, se po tem zamažejo in zamašijo in razne bolezni se potem lotijo drevesa.

Maža iz apna, ila, krvi in scavnice je sicer dober pomoček proti mahu in lišaju in varuje tudi nekoliko časa proti zajcem. Vendar jo dolgotrajno mokrotno vreme spere in zajci taka drevesa še hujše napadajo. Če že hočemo s tako mažo drevesa varovati, tako se mora večkrat ponoviti.

2. Drevesa oviti, bodisi s čemkoli, je najboljši pomoček zoper zajca. Jemlje se trnje, palice, turšična slama, trstikovje ali ktera druga slama. Najhitreje se ovijanje vrši, ako se škopna slama vzeme. Za ves služi naj bolje pantovec, t. j. vrba zlatica, kakoršne pod vinogradih rade rastejo.

Skrajni čas za ovijanje je konec novembra.

Drevesa ostanejo potem ovita do konec marca, še bolje pa do sred aprila.

Drevesa tudi poleti ovite puščati, kakor se to sem ter tje vidi, je škodljivo, ker debela preobčutljiva postanejo in se mnogo mrčesja, posebno škarjic, v takih ovitkih zareja, kar drevesu tudi škoduje. (Gosp.)

— *Nova jako važna rastlina.* Vrtuarjem je uže nekoliko časa znan „eukalipt“ „Eucalyptus globulus“, ktemu se sedaj kaj čudoviti vpljivi pripisujejo. Na Francoskem je nek učen mož uže veliko let opazoval to pleme in sedaj sporoča, da ima to posebno lastnost, da silno veliko vode iz zemlje v se posrka in iz se nekov kafri podoben eter puhti. Če se obsadé močvirna zemljišča z eukalipti, postanejo suhi. Angleži so prvi poskušnje z njim napravili in sicer z naj srečnišim vspehom, kajti popred silno nezdrave močvirne pokrajine, po kterih je razsajala grozovita mrzlica, so postale zdrave in prijetne. V Algieru so pred nekoliko leti začeli zasajati eukalipte in nekdanj zloglasni kraj, kder je neko obširno poljedelstvo, so obsadili z 14 tisoči eukalipti in sicer l. 1867. Pa uže v tem letu ni skoro noben več zbolel na mrzlici, ko so popred ljudje silno bolehal. L. 1868 in do sedaj je ta kraj jako zdrav in tudi ob času hude poletne vročine v okolici Algirski je vse bolje, ker so čez 14000 eukaliptov zasadili, in sedaj ni več mrzlice ter so prebivalci srečni in čvrsti. Tudi na otoku „Cuba“ so to prekoristno drevo zasadili, in zrak po vsem očistili. Na Francoskem je bila neka železniška postaja „Bar“, jako razupita zaradi nepravilnega zraka, tako da niso skoro zamogli uradnikov za ondotni urad dobiti. Zasadili so tam le 50 eukaliptov in sedaj je jako zdrav, in prijeten kraj, kder z radostjo stanujejo uradniki.

Eukalipt zraste jako visok, in hitro rase zahteva pa gorko milo južno obnebeje; po zimi pretrpi takih 60 mraza. Po Primorskem bi pač zamogli poskušati ga in posebno Furlanski kraji ob Ogleju, kder razsaja huda mrzlica, imajo v njem veliko pomoč, pa tudi Istria in Dalmacija, kder je dokaj mrzličnih krajev. Pač lep velikansk Božji dar za take sicer nesrečne nezdrave kraje. (Gospod. list.)

— *Družba sv. Mohora.* Med tem, ko marljivi poverjeniki k pristopu v družbo vabijo ter stare in nove ude nabirajo, se družbine knjige za prihodnje leto pridno in poredno dotiskujejo. V natisu že končane so:

- „Kristusovo življenje in smert“ II. del 4. snopič v 29.000 iztisih, obsega 9 pol.
- „Nebeška krona“, prevod slavnoznanenemske knjige; „die Himmelskrone“, ki je predstavljena skoro v vse evropske jezike; obsega 10 pol in je tiskanih 29.000 iztisov.
- „Kmetovalec“ drugi snopič; obsega na 10 polah poduk o gnoji in gnojenji; kako obdelovati in oskerbovati rastline sploh in kako pridelovati posamezna poljska žita in semena.

Tretji snopič „Občne zgodovine“ ali drugega zvezka prvi snopič, ki pripoveduje prvi del Rimske zgodovine, je do sedme pole stavljen in bode v teku mesecu januarja v 29.000 iztisih in v obsegu 10 pol dovršen. Z novim letom prične natis priljubljene povesti; „Robinson starši“, kateremu sledi Koledar. Tako ima družbina tiskarna skoz celo leto dosti dela temveč ker so jej izročena vsa tiskarna dela knezoškofijskega

urada in ker jej od raznih strani poredoma dohajajo vsakovrstna naročila. Dva stroja delata nepretrgano; za polo družbine knjige, ki se tiska v 30.000 iztisih, potrebuje stroj od ranega jutra do poznega večera celih pet dni.

Razun rokopisov, ki so bili navedeni v zadnji številki „Besednika“, došli so odboru po minulem obroku sledeči spisi in tekmečujejo za razpisana darila: 1. „Temo“, povest; 2. „Skušnja in skušnja“, povest; 3. „Kako daleč pride z nemščino“ in 4. „Prva pomoč o smrtnih nevarnostih po naglem zboljenju in v drugih slučajih.“ Tudi ti spisi so izročeni presojevalnemu odseku družbinega odbora.

Domače stvari.

(*Odlikovanje.*) Okrajni glavar goriški, dvorni svetovalec baron Rechbach je dobil od cesarja križ Leopoldovega reda. — Namestniški svetovalec g. Winkler je postal dvorni svetovalec.

(*Zastran „Slavčevega“ koncerta.*) Odbor naznanja, da bo prva skupna skušnja za koncert dne 29. t. m. ob šesti uri zvečer v čitalnici. Gospodje pevci se prav uljudno vabijo, da zanesljivo pridejo in se točno ob naznanjeni uri v čitalnici znajdejo. Seboj naj prineso vse jim poslano note. Pri tej priliki tudi zvedo, kar se tiče stanovanja, hrane itd. Odbor se je tudi do vodstva južne železnice obrnil s prošnjo, da dovoli znižano ceno pri vožnji iz vseh postaj med Ljubljano, Trstom in Gorico. Kdor se želi te dobrote vdeležiti, naj se oglasi pri enem spodaj navedenih gospodov za legitimačni list, ker drugače ne dobi karte za znižano ceno. Tem-le gospodom pa so se poslali legitimačni listi: Za Trst: Matija Žvanut, Anton Heidrich, čitalnica, gosp. nadzornik Klodič in Dolinar. — Za Nabrežino: France Tance. — Za Prosek: Ivan Mercina. — Za Sezano: Matej Trnovec, c. kr. pristav, Cvek, učitelj. — Za Tomaj: Beningar, učitelj. — Za Koper: J. Kristan, c. kr. prof. na pripravnici. — Za Ljubljano. Čitalnica, uredništvo „Slovenca“, „Slov. Nar.“ in „Novic“. — Za Postojno: Čitalnica. — Za Logatec: Kaplan Podboj. — Kedor še posebej želi, naj se oglasi pri uredništvu „Glasa“ ali „Soče“. — Programi za koncert, tiskani v vseh treh jezikih, dobivali se bodo na dan koncerta pri kasi, ustanovnikom in podpirateljem „Slavca“ pa se dopošljejo po p. n. poverjenikih. Vabimo že zdaj k obilni vdeležbi.

(*Občni zbor slovenske čitalnice v Govici.*) Včeraj 23. t. m. bil je občni zbor naše čitalnice, kojega se je vdeležilo 29 udov. Toliko je bilo namreč volilnih listkov oddanih. Predsednik g. Jeglič, je v daljšem nagovoru razvil zgodovino društva v preteklem letu, ob enem pa zavrnil na razna sporočila tajnika, blagajnika in knjižničarja. S pohvalo je bil sprejet govor in predsednik je dal besedo tajniku, naj prebere svoje sporočilo. Tajnik g. Ferfila je povedal, da ste bili v preteklem letu 2 besedi, 4 plesi, ena beseda z ustopnino za Hercegovince, izlet k „novemu svetu“. Odbor je imel 20 sej, nakupil se je deloma po darovih, deloma iz blagajnice glasovir, napravila se je restavracija in še marsikaj se je kupilo. Časopisov je štela čitalnica v raz-

nih jeziki: pisanih 43; udov je bilo: 3 častni, 122 domačih in 31 zunanjih, zmed teh jih za leto 1876 nekaj odstopi. Na to poroča g. Šantel o stanju knjižnice in za njim g. Dolenc kot denarničar. Iz obširnega sporočila povzamemo, da ima čitalnica dohodkov 2105 gld. 45 sold., stroškov pa 2231 gl. 58 sld., tedaj primanjkljaj 165 gl. 92 sld. Zraven tega pa inventarično premoženje v vrednosti od več kot tisoč gld. Ker se nihče ne oglasi za besedo, za ali proti računu, ravno tako tudi ne gledé proračuna za 1876, naznani predsednik, da se bo volilo. Po pravih morata se posebej voliti predsednik in denarničar, potem pa 9 odbornikov. Da se pa čas po nepotrebnem ne trati, nasvetuje predsednik naj se z enim listkom volijo vsi, zapiše naj pa se odločno, kedo predsednik, kedo denarničar, in kateri odborniki: Tako se je tudi zgodilo. Oddanih je bilo 29 listkov in izvoljeni so: G. Jeglič predsednik z 26 glasovi, g. Dolenc denarničar z 22 gl. Odborniki so: Jakopič 23, Hribar 22, Vidic Fr. 22, Klavžar E. 21, prof. Šantel 21, dr. Nik. Tonkli 17, dr. Rojic 17, prof. Cebular 14, Ferfila 14. Po končani volitvi se predsednik zahvali za skazano mu zaupanje, sklone sejo in povabi novi odbor na 24. zvečer, da se konstituira. Z veseljem opazimo, da sprava med bivšema strankama je tu prvič pokazala, da je vzajemno najlepše delati. Bog daj, da se vresničijo g. predsednikove besede: Čitalnica [naj bo središče in vsi delajmo složno! Naj se zgodil

(*Grof Chambord*) pride v sredo večer ali v četrtek zjutraj v Gorico.

(*Poslano.*) — P. n. gospodom duhovnom dajam na znanje, da naj po prejete tem naznanilu vse denarje, prošnje, želje, pritožbe ude, spoh vse, kar se tiče bratovščine vednega čiščenja presvetega R. T., blagovolé adresirati in pošiljati do visokorodne *Matilde grofinje Coronini-eve*, ali do prečastitega mestuega fajmoštra *monsig. Ianeza Kumar-ja*. Blagajnico, glavni knjigo, vpisovalne pole in poslano prošnje izročim te dni prečastitemu vodstvu.

Fr. Vidic,
kaplan pri sv. Ignaciju.

Prihodnjič izide zadnja številka.

Oznanilo.

HRANILNICA,

zdržena s zastavljavnico
„MONTE DI PIETÀ“
v Gorici

prejema vsak dan, razun nedelj in praznikov, od 8. ure zjutraj do poldne kateri koli znesek denarja ne manjši od 1. gold. in plačuje obresti 5%. Posojuje se tudi denar na nepremakljivo blažo (hiše in zemljišča) in na obligacije po 6%. Ta posojila se potem lahko tudi poplačujejo v večkratnih obronih (ratah), primernih posojenemu kaqitalu.

Zastavljavnica (Mont)

izplačuje zneske v srebru na navatne zastave (perflo, prejo, oblačilo itd.), kakor tudi na zlatenino in srebernino. Ako izplačani znesek 10 gold. ne presega, plačuje se obresti 6%, od večih zneskov 8%.

Pravi Vilhelmov čaj za čiščenje krvi.

antiartritični antirevmatični

(Čisti krv zoper protin in revmatizem)

je kot

zimsko zdravljenje

edino gotovo zdravilno krv čisteče sredstvo,

S privoljenjem
c. k. dvorne pi-
sarne vsled
sklepa na Dunaji
7. dec. 1858.

ker je od prvih
medicinskih
avtoritet
Evrope

Vsled Nj. Vel.
Najvišjega po-
velja zoper po-
narejenje zava-
rovano. Dunaj,
28. marca 1871.

z najboljim uspehom upotrebljavano bilo.

Ta čaj čisti celi organizem; preišče, kakor nobeno drugo sredstvo, dele celega trupla in odvrne iz njega po nastranjem upotrebljavani vse nečiste za bolezni nabrane reči; tudi je učinek gotovo ustrajajoč.

Temeljito ozdravljenje protina, revmatizma, otročjih žil in zastaranih trdovratnih bolezni, vedno gnojnih se ran, kakor vseh spušajev pri spolnih boleznih in po koži, mozolov po telesu ali licu, lišajev, sifilitičnih ran.

Posebno ugoden uspeh je imel ta čaj pri zagnjetenji jeter in vranice, enako pri zlati žili, zlatenci, silnem bolenji po čutnicah, kitah in udih, potem pri tišanji v želodcu, vetrovih, zaporu, scavnih nadlogah, močenji, moškem oslavljenji, toku pri ženah.

Bolezni, kakor bramorji, žlezni otok, ozdravijo naglo in temeljito, ako se pije čaj neprenehljivo, kajti on je hladeče sredstvo, ki raztopi in žene scavnico. Celi kup spričeval, pripoznavalnih in pohvalnih pisem, ki se terjane zastoj dopošiljajo, spričuje resničnost zgorej uvajenih razlogov

V dokaz rečenega navedemo tukaj vrsto pripoznalnih razlogov:

Gospodu **Francu Wilhemu**, lekarju v Neunkirchenu.

Kladno pri Pragi (Česko) 4. sept. 1874.

Ko sem nekaj časa Vaš Vilhelmov antiartritičen antirevmatičen kri čistujoči čaj vžival, čutim se dolžnega Vam za dober vspeh zahvaliti se. Sé spoštovanjem Adalbert Gerber, kupčevalec z usnjem.

Gospodu **Francu Wilhemu**, lekarju v Neunkirchenu.

Grubišnopolje (Belovarski kom.) pošta Daruvár 8. sept. 1874.

Prosim Vas, da mi zopet en zaboj Vašega Vilhelmovega antiartritičnega antirevmatičnega kri čistujočega čaja pošljete proti poštne povzetji pod zgoraj navedenim naslovom prej ko mogoče. Vspeh je celo pri kožnih boleznih izviraajočih iz sifilitičnega začetka izvrsten.

Jožef Malich, okrajni zdravnik.

Gospodu **Francu Wilhemu**, lekarju v Neunkirchenu.

Nürnberg 22. sept. 1874.

Od svojega prijatelja na Dunaji sem slišal

o Vašem izvrstnem čaji. Prosil sem ga, naj mi preskrbi en zavitek, kterege semdo zadujega obroka porabil in sem ž njim že zdaj prav zadovoljen. Ker imam že dalj časa neko bolezen v želodcu, hočem to zdravljenje nadaljevati, prosim Vas toraj pošljite mi štir zavitke.

Sé spoštovanjem

Andrej Deinzer

Torschreiber am Laufertbor
in Nürnberg.

Svarimo pred ponarejanjem in sleparijo;

Pravi Vilhelmov antiartritični antirevmatični čaj za čiščenje krvi se dobiva le iz prve mednarodne fabrikacije Vilhelmovega antiartritičnega antirevmatičnega čaja za čiščenje krvi v Neunkirchen pri Dunaji ali v mojih po časnikih navedenih zalogah.

Zavitek, v 8 obrokov razdeljen, po predpisu zdravnika pripravljen, s podukom v različnih jezikih 1 gld., posebej za kolek in zavoj 10 kr.

Na ugodnost p. n. občinstva se pravi Vilhelmov antiartritični antirevmatični čaj dobiva v se Gorici pri A. Franzoni-u lekarju, v Korminn pri Hermes Codolini-u v Trstu pri Jakob Saravalla-i.